

A SZAMÁR.

Irta: SÓLYOM.

LEGTÖBB háziállatunk őshazája Ázsia, mely egyben a türelmes szamárnak is bölcsője. Nyugatázsia vadszamara (*Equus onager*) képviseli ma is a szamarak törzsnemzetiségét. Megszelídített fajtája, mint hasznavehető teherhordó állat, már az ó-assyr korszakban szerepel. A ninivei reliefszeletek számaralakja, alig különbözik a bagdadi vagy mossuli nagyhirű számarvásárokra ma felhajtott csacsik típusától. Ó-Egyiptomban a Negada-korszakból fennmaradt leleteken látunk pompásan megrajzolt háziszamarakat; jellemző hátkeresztjük kiváló élesen körvonalozott.

Míg Nyugatázsia sík földjén a szamár ősidőktől fogva csupán teherhordó állat volt, addig a hegyvidékek lakói, hasznavehető házasállatként kultiválták azt inkább. Legnagyobb számarállomány fölött Kisázsia rendelkezik, a hol legfőként vízholdó állatként szerepel; típusa itt feketeszőrű. Legszelidebbek Szíria hegyvidéki szamarai. Arábia afrikai eredetű számarfajtái kisebb alkatúak és világosabb színezetűek, mint Előázsia feketeszőrű kecses csacsija; viszont szép, nagyalkatú hófehér szamarat tenyészt Nedjedi hegyvidéke; fehér szamarat csakis a legelőkelőbb arab vagy gazdag arabiai zsidóság tart magának. Szíriától a távol Khináig azért Ázsiában mindenütt találkozhatunk a számarral.

A sötét világrész szamarának őshazája Keletafrika, a hol az idők folyamán az ott ma is honos vadszamárból (*Asinus taenopioides*) tenyésztették a szamarat háziállattá. Legrégibb csontleleteire a Gallák földjén akadtak. Abesszinia számarállományt legfőként azért tart, hogy azt állandóan keresztezze a lóval. Legnépszerűbb állat a szamár Egyiptomban, a hol az egyiptomi számarhajcsár ma is jellemző alakja a Nilusvölgy összes helységeinek. A Kairót összebarangoló avagy a Suezben és Port-Saidban partra szálló idegen, az egyiptomi számarhajcsárok tolokodását nem egyhamar fogja elfelejteni. Egyiptomnak Arábiából behozott tetszetős külsejű szamarai hófehérek vagy izabellasárgák; értékük 700—1000 korona közt váltakozik.

Földrésziánkön a szamár inkább csak Olaszországban és Spanyolországban emelkedett némi népszerűségre. A lenézés és a rossz bánásmód, a melyben a szamarat európa-szerte részesítik, valósággal csenevész állattá teszi őt Arábia nemesvérű szamarával összehasonlítva. Legsilányabbak Görögország szamarai; aránylag legerőteljesebbek a szicíliaiak, a hol egyébként külön törpe számarfajt is kultiválnak.

A számarral az ó-szövetség könyveiben ismételtelen találkozhatunk. MÓZES, a «Genezis» könyvének 16. fejezetében, ugyancsak hangsúlyozza a szamár csökönös, makacs, megszelídíthetlen természetét. JÓB könyvében már a szamár zoológiai sőt biológiai részletes ismertetésével is találkozhatunk.

A kirgiz, a tatár, az arab és a perzsa, a vad állapotban csatangoló szamarat rendszeresen vadássza; az idősebbek húsát megeszik; az elárvult fiatalokat pedig befogdosák és megszelidítik.

Pekingi mandzsú-leány szamárhátán.

A mongol-steppék félvad szamara a dsigettái, a khinaiak yelothé-je már inkább az öszvérre emlékeztet semmint a szamár. Gyorsaságáért a tibetiek isteni kultusz tárgyává tették; hadistenük szoboralakja is dsigettáihátán ül.

A PETŐFI által is dalba foglalt szamár, a melyen a «juhász megy», a csöndes béketűrés találó jelképeként szerepel ma világszerte. A közmondásossá vált «lusta» szamár, Közép- és Észak-Európa szamarára talán alkalmazható, ám a délvidék szamarára, gyorsasága és fürgesége mellett, egyáltalán rá nem illik a «lusta» jelző. A szamár lustaságát nálunk inkább az aránylag zord klíma okozza. A csapadékdús, hűvös, sőt hideg égaljat a szamár nem kedveli, sőt azt megsínyli; a mi aztán elsősorban lustaságában szokott megnyilatkozni. Milyen füрге, gyors lábú, kecses mozdulatú állat Észak-Afrika s legdélibb Európa szamara! A megvetett szamártövis és bogáncskoró sovány kosztjára utalt folyton ütlegelt szamarunk, még enyhébb klímánk esetén sem volna képes mai rossz hírnevén valamit lendíteni!

Az előkelő perzsa többnyire szamarháton utazik; a szamár menetelése korántsem döcögős s a dúsan ezüstözött, aranyozott szerszámmal felkantározott formás, füрге perzsa csacsík alakja nem is hasonlítható a mi elkényszeredett vízhordó szamaraink elhanyagolt külsejéhez. A perzsa pap a molla, nem is ül más állatra, mint a hófehérszőrű szamár. Legtarkább szőrű szamarakat Bokharában láthatunk. A bokharai világírú vásárokon a szamarak ezrei néha valósággal életveszélyes tolongást okoznak a vásáros nép között.

Az ó-kor népei közül, legtöbb becsben állott a szamár Palesztinában. ÁBRAHÁM, MÓZES és több más ótestamentumbeli férfi szamarháton járt. Az üdvözítő is, szamarháton vonult be Virágvasárnapján Jeruzsálembe. A biblia Bálám vagy Bileám szamarának alakja is közmondásos. A föld megmunkálásában mindenkor részt vett Palesztina szamara. MÓZES egyebek közt megtiltja népének azt is, hogy szamarat ökörrrel együtt fogjon járomba. JEZSAIÁS próféta részletes útbaigazításokat ad könyvében arról, hogy miként kelljen a szamarat ellátni és gondozni. Az ó-görög mithosban is szerepel a szamár. MIDÁS király aranyat adó szamara eléggé ösmert állatalak. Az AESOPUS-PHAEDRUSI mesekörben a szamarak ugyancsak tanulságos példabeszédek objektumaiként szerepelnek. Kelet női, kivált az egyiptomiak, ösidőktől fogva előszeretettel ültek szamarhátra. A próféta szent helyeire: Mekkába és Medinába elzarándokló igazhitű mohamedánok ma is legtöbbnyire szamarháton teszik meg ezt a zarándokutat. A kelet jól ösmert szamarahajcsárja, botvégével bökdösi és kormányozza tovahaladó szamarát.

Európa lusta szamaráról már HERODOTOS is följegyezi, hogy a hideget nem sziveli. ARISTOTELES is azt állítja róla, hogy folyton borzong a hidegtől s azért a gallok és scythák nem tenyésztik. A római császárok idején, sőt a köztársaság alatt is, a takarosabb külsejű szamár jó áron elkelt; legkeresettebbek voltak a füрге arkádiai szamarak («árki-csacsijaink»). VARRO híres szép négyes szamárfogatát 400 ezer sesterciusért vette. PLINIUS írja, hogy a tenyészszamár-csödörök ára 300—400 ezer sestercius között váltakozott. Olyan hihetetlenül horribilis árak ezek, a minőkről a jelenkor Derby-lovai sem álmodoznak; ám Róma szertelen pazarlása és fényűzése mellett az ilyen képtelen árak is valószínűeknek látszanak.

A középkor folyamán a szamár legfőként gabonát őrlött a malmokban; a Szardínia szigetén fönnálló «mola asinaria»-k, ma is csak oly kezdetleges őrlőműhelyek, mint a minőket Pompéji romjai közt találhatunk. Szardínia szigete ösidők óta kultiválja

szamarát; az eléggé csinos alkatú szamarak után kapta a szomszéd szigetek egyike az «Asinaria» nevet.

A Brit szigeteken elsőbbsen II. HENRIK király alatt történik említés a Déleurópából betelepített samárról. SHAKESPEARE a «Szentivánéji Álom»-ban megörökítette s halhatatlanná tette a szamarat. A középkorban Anglia-szerte rövidre nyesték a szamarak hosszú fülét. Középkorhoz illő, barbár eljárás volt ez is.

A samártej, különösen tüdővész ellen, minden időkbén, hatékony szerként szerepelt. Hogy a szalámiba itt-ott samárhust vegyítenének, az legfejebb ráfogás; a rágósan kemény, sajátágos utóizű samárhús a szalámit élvezhetelenné tenné.

Hogy általában a samárkultusz, legkivált Európában, messze mögötte maradt a többi háziállatok kultuszának, az részben a samár hasznavehetőségének vajmi szűkre szabott mivoltában, részben a magasan fölötte álló ló nagy hasznavehetőségében, részben pedig a samár szimpla külsejét kevésbé rokonszenvéssé tevő kellemetlen hangjában találja eléggé indokolt magyarázatát.

